

NOVINY

Kulturního spolku Kozojedy

Číslo 1/2003

1. ledna 2003

Vzpomínka na vánoční zvyky a kouzla

Je po Vánocích. Nový rok nastoupil svoji vládu. Já vás však prosím, vraťme se spolu na chvilku zpátky.

V duchu si představme vánoční stromek, jeho vonící jehličí, jablíčka na slavnostně prostřeném stole, radostné očekávání v dětských očích a štěstím zčervenalé tvářičky. Není to těžké vzpomenout, že? A když jsme znovu zpátky v atmosféře vánočních svátků, možná vás bude zajímat něco o zvycích našich předků. Některé z nich znáte, mnohé se uchovaly našťástí až do naší doby, protože jsou hezké a dotvářejí kouzlo svátku. Byly však i takové, že se až člověku zdá, jakoby se používala magie. A skutečně tomu původně tak bylo. Pojmenování Svaté noci, to je více svátku. Zřejmě šlo o předkřesťanské sváteční dny spjaté s velkou událostí zimního slunovratu, s velkým časem tajemných nocí. Výraz Vánoce byl spojen s nejranějšími počátky křesťanství v českých zemích. V tomto období přijímali křesť především příslušníci vládnoucí vrstvy a lid zůstával v pohanské víře.

Avšak název Vánoce byl převzat právě lidovým prostředím, a to ve významu předkřesťanských svátků zimního slunovratu.

Základem křesťanských Vánoc je biblický příběh o zrození Spasitele Ježíše Krista a oslava této události. Ta se napojila na mýty spojené se slunovratem vyjadřujícím vědomí o věčném vítězství života nad smrtí a světla nad tmou. Svátek narození Páně (25.prosince) se od 4. století šířil z Říma po celém křesťanském světě. V našem lidovém prostředí se nakonec stal nejvíce slaveným

svátkem v roce. Jak se pohanské zvyky a pověry mísily s křesťanskými Vánocemi, nevymizely; mezi lidem příliš zakořenily. Použil se pro ně jen trochu jiný výklad.

Naši předkové v tyto dny museli dodržovat spousty zákazů. Především velice uctívali duše zemřelých a věřili, že duše mrtvých předků o Svatých nocích přebývají mezi živými. Představovali si, že by při zametání mohly být zraněny, nebo vymety duše zemřelých, které by se za to rodině pak mstily.

Významově stejné jsou zákazy zvedání věcí spadnuvší na zem, bílení stěn, mletí obilí, vylévání vody na dvůr, prudké vstávání od stolu, vynášení popela. Patrně též význam měly zákazy i dalších pracovních činností: předení, navíjení, tkání, pletení, šití.. Duchové by se mohli mstít neúrodou. Zakazoval se hlasitý hovor, aby nebyl rušen klid mrtvých. Mladší a druhotné výklady těchto zákazů jsou lidové zákazy typu: nesmí se šít proto, že by do ruky uhodil hrom, nebo by dotyčného provinilce potkaly v roce tři nehody, nebo by měl bolavé prsty

.... , hospodyně nesměla na Štědrý večer vstávat od stolu, nebo by neseděly slepice na vejcích. Zákaz zatloukání kůlů do země – zákaz hýbání se zemí. Na Štědrý den platil zákaz cokoli kupovat, prodávat či půjčovat z domu, aby se nepřivolalo neštěstí. Nesmělo se kýchat – někdo z přátel by mohl zemřít. Když šli sousedé na Boží hod vánoční na jitřní, neodvážili se jeden na druhého zavolat, aby je do roka nepostihla smrt. V osudovém večeru nesměl nikdo sedět proti dveřím do ulice, aby on nebo někdo z rodiny nezemřel. Řada zákazů se

vztahovala k Novému roku: lidé se nesměli hádat, bít, proklínat. Platilo tu přesvědčení o dobře započatém roku.

Zdá se, že některé zákazy směřují svou genezi k prastarým pohanským kultům, jiné měly magický či pověrečný význam.

Obřadní hostina byla symbolem hojnosti. V lidovém prostředí spočívala štědrost posvátného večera především v pestré skladbě pokrmů. Mělo jich být devatero. Čím více chodů, tím více mandelů bude na poli. Prvním chodem byly oplatky s medem /někdy s česnekem, šípkovými, či jinými plody, s různými bylinami/. Potom se podávala zasmažená polévka s houbami. Oblíbený byl kuba z krupek s hříby modráky. Chlebové topinky s česnekem, který představoval ochrannou moc. Kaše prosná, hrachová – obřadní jídlo symbolizující hojnost. Vařené sušené ovoce, kraj od kraje různě pojmenované a upravované. Ryby byly ve vesnických rodinách ještě začátkem minulého století vzácností. Nesmělo chybět různé vánoční pečivo. Na štědrovečerní stůl se dávala doma vyrobená bílá plachta a na ni na noc velký bílý chléb a nůž, aby v noci přicházeli bůžkové nebo duchové (opět kult mrtvých předků) a jedli. Chléb nahradilo obřadní pečivo zvané štědrovka s jeho různými formami (lidské a zvířecí figury, pletence, koláče). Bylo vykládáno jako prostředek magického zajištění plodnosti a úrody. K zajištění plodnosti a hojnosti se stavěla na stůl ošatka se všemi obilovinami, do nichž se přidala cibule a česnek. Zrno se na jaře smísilo s jiným obilím a rozsévalo se.

Magickou sílu připisoval lid plachtě, která sloužila jako ubrus pokrývající štědrovečerní stůl. Hospodáři ji na jaře používali při rozsívce obilí. Rolník musel k večeri kvůli dobré úrodě sníst nejprve lžici hrachu. Vařila se polévka s dlouhými nudlemi, aby mělo žito dlouhé klasy. Ovocné stromy se ovazovaly slámou, která byla pod stolem o svátém večeru, aby se vyhnaly z chalupy blechy. Na Plzeňsku vycházela na Štědrý den zrána mládež ovazovat stromy a přitom říkala: „Štěpy, štěpy ovazujte se, bude zítra mráz, dáme vám Štědrýho večera, vy nám dáte bohda přes rok zas.“ Stromům se pomáhalo k bohaté úrodě i tak, že hospodyně si otírala o kmene ruce od těsta při zadělávání na vánočku. Zahrabávaly se slupky od ořechů ke kořenům a klepalo se na kmene stromů. Magický účinek byl umocněn, pokud jej prováděli nazí lidé. Zbytky jídel ze stolu měly zvláštní vliv na úrodu v představách lidí. „Všechno posvěcují, všemu prospívají. Vzrůstu a zdaru vůbec.“ Aby byla úrodná zem, zakopávaly se do zahrady. Nemálo obyčejů se vztahovalo na hospodářská zvířata. Dávalo se jim na přilepšenou od všeho jídla trochu. Kravám a koňům se dával osolený chléb, aby byli zdraví. Včelař šel zaklepat na úl a oznamoval: „To je váš hospodář“, aby včely dožily jara. Aby dobře nesly slepice, dávala se jim směs hrachu, pšenice a

ječmene a dívky, když šly z „velké“ mše, odříkávaly: „Kolik zrníček, tolik vajíček.“

Magický význam se připisoval prvnímu a poslednímu. Jindřich Jindřich, spisovatel Chodska, zaznamenal, že u nich na Boží hod narození „muší sedlák ze všech nejprvnější ráno vstát, haby bula ouroda“. Ve svátek Narození páně a na Nový rok se hospodáři cestou z kostela předbíhali ve víře, že kdo bude doma první, bude nejdříve hotov s polními pracemi a jako první bude moci zahájit žně. O Štědrém večeru nesli pacholek a děvče dobytku chléb a koláče, přitom se předbíhali. Pokud předstihla dívka pacholka, volala, že se narodí spíše tele. Pokud byl první on, narodí se nejdříve hříbě. Druhotná byla představa, že kdo bude první, bude po celý rok svěží a veselý a kdo poslední, toho čeká smutek.

K starým věrským praktikám náleží uzavírání kruhu, jemuž se připisoval ochranný význam. Házení zrní do kruhu ze řetězu drůbeží, nebo objíždění stavení s řetězem třikrát dokola o Štědrém dnu, aby bylo uchráněno před jakýmkoli nebezpečím.

Řada lidových magických praktik prodělala christianizaci. Staré věrské představy se propojily s křesťanskými názory. Takový charakter má také vánoční svícení plodin a vína. Takto ošetřené věci měly léčivou moc po celý rok.

Důležitou funkci ve vánočních magických úkonech měla voda. Lid připisoval velkou moc vodě tekoucí. František Bartoš z Valašska přinesl zajímavou zprávu: „Jinde chodí se časně ráno na potok myt, aby byli pěkní a červení, ba otužilejší i koupat se chodí z téže příčiny do strouhy mlýnské do ččasnej vody“. Tento zvyk je doložen i v jiných krajích. V tekoucí vodě omývali také koně. Na svátek sv. Štěpána umývali dívky chlapcům brzy z rána obličej, aby byli zdraví, a chlapci jim to na Nový rok opláceli. Voda měla u lidu veliký význam: očišťovala, dávala zdraví, podporu a růst. Také „Tříkrálová“ voda měla takový význam pokud byla posvěcena v kostele. Kropili jí stromy, aby daly úrodu, obydlí i stáje, aby byly ochráněny proti neštěstí. Před spaním se svěcené vody napili všichni v domě, aby byli zdraví. Rodiče jí kropili své děti, když se vydávaly na cestu, nebo uzavíraly sňatek. Hospodáři kropili svěcenou vodou úly, aby včelstvo bylo zdravé a dalo hojně medu. Svěcená voda se ulívala do studny, aby měla čistou, zdravou vodu. Tři lžice této vody se solí se dávaly krávkě, když se „omladila“. V některých domech kropili svěcenou vodou i štědrovečerní pokrmy.

V době svatých nocí měl velký význam oheň. Ve vánočních ohních se spojoval kult zemřelých rodových předků s magickým úsilím o zajištění zdaru v hospodářském životě. Tento oheň byl posvátný. Co se s ním dostalo do styku, lid považoval za posvěcené, očištěné a mocné. Prosincové ohně označovaly nejen rozehrávání slunka, ale i začátek nového zemědělského roku,

počátek ročního cyklu rolnických prací. Hospodář projevoval o Štědrém večeru úctu ohni tím, že při večeři házel on nebo hospodyně do ohně kousky housek, chleba a jiných štedrovečerních pokrmů, jablka a jádro z ořechu s prosbou, aby oheň domu neuškodil, nýbrž prospíval. Stavení se okušovalo o Štědrém dnu, pak na svátek Tří králů, když obřadník nebo účastníci obřadní obchůzky psali na dveře písmena K+M+B, eventuálně jiné ochranné znaky. Dohořívající kadidlo zahrabávali na zahradě, aby dala ovoce. Magickou moc měly i předměty, které se dostaly do styku s topeništěm. Církev přijala oheň do své obřadní soustavy a dala mu dvě základní podoby: věčné světlo a svícení svícemi (ve středověku i pochodněmi a loučemi). V dogmatice a liturgii se prosadilo Světlo světa a Světlo Kristovo. Zatímco věčné světlo svítilo už v chrámech antických bohů, svíce zavedla křesťanská církev. Nejprve do kostelů, v době

karolinské i mimo ně. V lidovém prostředí se mnohdy staré ohňové obyčeje a obřady spojovaly s církevními obřadními průvody se svícemi. Církev dlouho bojovala s lidovým kultem ohně a světla, nakonec vánoční a novoroční světlo nejen přijala a posvětila, ale povýšila je na svůj duchovní symbol. Vánoční světlo zaplavuje dodnes chrámy i lidské příbytky a spoluvytváří podmanivost svátků. Další krásné a tajemné zvyky, například „znamení budoucna“, nebo koledování a také třeba historie betlémů a vánočního stromku se do dnešního článku bohužel nevejdou. Možná se najde příležitost napsat za rok pokračování. Všichni jistě souhlasíme se spisovatelem Janem Nerudou, který prohlásil: „*Kdybych všechny svátky z kalendáře vymazal, Vánoce bych tam nechal.*“
Vendula Peřinová

CO UŽ BYLO

Přednáška – BAJKAL

Je pátek 29. 11. 2002. Ještě v půl sedmé je v sále Kulturního domu v Kozojedech jen hrstka lidí. Doc. RNDr. Bohumír Jánský, CSc se připravuje na přednášku s názvem Bajkal. O chvíli později však už přichází mnoho kozojedských i přespolských návštěvníků.

Dnešní přednáška je již druhou přednáškou Dr. Jánského v Kozojedech. První byla věnována poznávání Amazonky a jejích pramenů. Velký úspěch a zájem posluchačů dosvědčuje i dnešní účast. Přidávají se do sálu stoly a židle, aby mohli všichni v pohodlí navštívit jezero Bajkal a jeho okolí prostřednictvím vyprávění Dr. Jánského.

Zpočátku jsme se dověděli samá nej... o jezeru Bajkal. Nejhlubší jezero, nejhlubší proláklina na zeměkouli, která se stále prohlubuje, největší zásobárna pitné vody na světě (18 %). Při podrobném výkladu doprovázeném promítáním digitálních obrázků jsme se dozvěděli mnoho zajímavého. Nešlo ale jen o suchý výklad faktů.

Slyšeli jsme mnoho zajímavých příběhů a zážitků Dr. Jánského, které nasbíral při četných pobytech u jezera Bajkal. Do této oblasti jezdí Dr. Jánský již od 70. let. Jistě přesvědčil návštěvníky besedy o kráse a jedinečnosti tamější přírody s jezerem Bajkal. Přednášky se zúčastnilo 120 lidí. Věříme, že tato přednáška nebyla v Kozojedech poslední a těšíme se na další.

H. Štěrbová

Foto Zdeněk Beran

Divadelní představení Vražedné dědictví

V pátek 15. 11. 2002 navštívil naši obec divadelní spolek OSADA z Horní Břízy. Uvedl hru Roberta Thomase Vražedné dědictví. Ve hře jde o veliké dědictví, které otec odkázal před léty svému jedinému legitimnímu synovi Jacquesovi, ale pod podmínkou, že bude mít potomka. Jinak se má jmění rozdělit mezi nemanželské děti hraběte (podle notářského zápisu se jich nakonec objevilo deset). Jelikož hrozí, že by se podmínka legitimního potomka mohla naplnit, přicházejí ke slovu levobočkové. Po výhrůžných dopisech a telefonátech požádá Jacques svého přítele z kriminálky o pomoc. Přesto přichází o život a po něm pak i všichni levobočkové, kromě faráře Corbeta, který se však z obavy o život vzdal dědictví.

Foto Petr Němec

Největší uznání za svůj herecký výkon obdržel Kamil Voráček v dvojroli transvestita Oskara a siláckého Tonia, o kterém nakonec vyšlo najevo, že vraždil. Líbil se i Pavel Bárta jako inspektor Grandin. Režisér Pavel Bárta nám sdělil, že hru nacvičovali asi 3 měsíce. Uvedli ji již 4krát a ještě se chystají na několik představení. Zúčastnili se také známé divadelní přehlídky Manětínská opona, která se konala 8. a 9. listopadu v KD v Manětíně.

Za kulturou přišlo do KD v Kozojedech 87 platících diváků; máme radost, že mezi nimi bylo mnoho mladých. Nakonec ještě děkujeme tímto Divadelnímu spolku Osada za reklamu, kterou obci Kozojedy a našemu časopisu udělali prostřednictvím odkazů na svých webových stránkách WWW. SWEB.CZ/DSOSADA.

Posezení s dechovkou

V sobotu 7. 12. 2002 bylo uspořádáno v Kulturním domě v Kozojedech posezení s dechovkou pro důchodce a přátele dobré muziky. Na začátku předvedla mateřská škola z Kozojed rej čertů – pásmo básniček, písniček a tanečků v podání dětí z Kozojed a okolí. Děti sklidily zasloužený potlesk za svoje vystoupení – všem přítomným se velmi líbily. Škoda, že po odchodu dětí a rodičů zůstal sál poloprázdný, důchodců bylo napočítáno pouze 33, a to nejen kozojedských. Stoly na sále byly zajímavě uspořádány – šikmo – aby se zmenšil velký prostor sálu.; na nich byla vánoční a mikulášská výzdoba. Ke kávě se roznášely koláčky, které napekla paní V. Tichá.

Vánoční koncert

V neděli 22. 12. 2002 po 17. hodině se kostelem sv. Mikuláše v Kozojedech rozléhaly zvuky trubek, pozounu, horny a tuby, nástrojů, které tvoří obsazení žesťového souboru Classic Brass kvintet. Tento soubor je složený z hudebních pedagogů, hudebníků Divadla J. K. Tyla a Jihočeské filharmonie. Je zaměřen na hudbu převážně barokní, renesanční, ale zařazuje do svého programu i skladby v modernějším provedení.

Po několika skladbách je střídala J. Vlachová, sólistka na akordeon. Zazněly zde skladby M. Praetoriuse, J. Pezela, C. Gervaise, J. S. Bacha a dalších, např.: V. Haussmann – Intráda 1602, J. Pezel - Allemande nebo J. S. Bach Preludium a fuga d moll. Celý vánoční koncert pořádaný ve spolupráci se Spolkem pro ochranu přírodní rezervace a hradu Krašova byl zakončen směsí vánočních koled nazvanou Vánoční nálada, což mezi

přítomnými vánoční náladu opravdu vyvolalo. Hudebníci vyzvali přítomné, aby si koledy společně zazpívali. Krásná akustika kostela umocnila nádherný zážitek všem přítomným. Závěrem hudebníci ocenili krásný prostor kostela a nabídli rádi další spolupráci. Koncertu se zúčastnilo asi 80 posluchačů, vybráno bylo 4730,- Kč, hudebníkům bylo zaplaceno 6000,- Kč.

Foto Petr Němec

Dětské hřiště

Na dětském hřišti byl zabudován pingpongový stůl, dokončeno je pískoviště a postavena vylézací věž. Ta je těžištěm pro připojení dalšího náčiní – na ni se upevní skluzavka, tyče a lana na šplh, houpačka apod. Věž zhotovil pan Radek Beran. S výstavbou dalšího vybavení dětského hřiště budeme pokračovat na jaře 2003.

Foto Markéta Němcová

Krašov 2002

Hrad Krašov již od roku 1931 opravuje a chrání Spolek pro ochranu přírodní rezervace a hradu Krašova. Spolek má v současné době 30 členů, kteří se zúčastňují všech akcí včetně brigád. To, že tato kulturní památka, jeden z nejstarších gotických hradů v Čechách, dá spoustu starostí s údržbou a že to stojí mnoho peněz, nemusím zdůrazňovat. V letošním roce jsme zajistili před zborcením klenbu původní hradní brány, poškozenou jihozápadní zeď (při vstupu do hradu) jsme nazdili o 1 m (síla zdi je asi 1,5 m) a zeď starého paláce na druhém nádvoří včetně náznaku gotické klenby jsme opět vybudovali do původní podoby. Kromě těchto zednických prací jsme v rytířském sále zabudovali nová krásná okna a položili jsme v této místnosti strop. Špatné počasí znemožnilo provést další venkovní práce. Střechu věznice se však podařilo obnovit tak, aby zatékající voda neohrozila původní klenbu.

I přes nepříznivé počasí jsme uspořádali akce pro veřejnost. Dětský den byl velice pěkný. Zde se patří poděkovat především dětem z kozojedské základní školy a Kulturnímu spolku v Kozojedech, se kterým již druhý rok velice úspěšně spolupracujeme.

Již tradičně navštívilo pohádkové akce a hrad více jak 1000 dětí a dospělých, a dětem bylo rozdáno 32 kg sladkostí od sponzorů a snědeno bylo 1200 koláčů.

Dalšími akcemi byly ukázky starých řemesel a historického šermu, které navštívilo také velké množství diváků. Po dobu letních prázdnin se na hradě vždy po týdně střídají členové našeho spolku, kteří mají za úkol provést návštěvníky hradem a podat jim hodnotný výklad historie hradu a jeho okolí. Současně si mohou návštěvníci zakoupit upomínkové předměty, kterých jsme měli 16 různých druhů.

Spolek nedostává žádné finanční dotace na údržbu hradu, a tak jsme závislí na dobrovolném vstupném, které používáme na zajištění všech akcí včetně oprav zdiva. Návštěvnost v roce 2002 byla přes 6000 lidí. Ne se všemi návštěvníky však můžeme být spokojeni, neboť někteří přicházejí ne proto, aby si prohlédli kulturní památku a nádherné okolí, ale aby naopak ničili to, co se nám podařilo vybudovat. Chtěl bych vás požádat, milí čtenáři, pomozte nám ochránit naše památky a krásnou přírodu, která je v okolí Krašova a podél naší řeky. Každá pomoc je vítána a my vám za ni předem děkujeme.

*Zdeněk Brož
místopředseda Spolku pro ochranu přírodní rezervace a hradu Krašova*

CO BUDE

Kulturní spolek Kozojedy připravuje na příští rok celou řadu akcí. Předběžné termíny některých z nich uvádíme. Sledujte nadále naše Noviny a vývěsku, vše upřesníme.

17. 01. Výroční schůze kulturního spolku
15. 03. Podnikatelský ples - Repelent
08. 03. Masopust – průvod obcí
05. 04. Muzikantský ples
03. 05. Máje, průvod obcí, večer Májová
14. 06. Pohádkový les na Krašově
Vystoupení souboru Úsměv

28. 06. Táborák u hřiště, soutěže pro děti
05. 07. Řemesla - Krašov
09. 08. Koncert – Barokní perly
23. 08. Řemesla - Krašov
13. 09. Odhalení pamětní desky J. J. Marek
říjen – Drakiáda – soutěž dětí v pouštění draků
přednášky a besedy

Víte, kdy a kde vznikl pojem kultura?

Poprvé vyslovil latinské slovo cultura (odvozeně od slova colo, colere – obrábět, vzdělávat, zlepšovat) Marcus Tullius Cicero. Ve svých Tuskulských hovorech píše o tom, že duch a rozum je třeba kultivovat tak, jako rolník kultivuje půdu. Slovo cultura ještě nechápe jako samostatný projev, ale jako jakousi kvalitu či vlastnost lidské činnosti. Termín cultura nebyl tudíž brán samostatně, nýbrž byl spojován s druhým pádem (kultura čeho), tedy například cultura amini (kultura ducha). Klást slovo kultura samostatně se začalo až od doby osvícenské.

Širší rejstřík pro výklad termínu kultura má např. francouzština angličtina.

Kultura v okolí

Zábava v KD Kozojedy

- 04. 01. – Myslivecký ples – Žákovec
- 08. 02. – Včelařský ples
- 05. 04. – Muzikantský ples
- 11. 04. – Kečup

Kino Kralovice tel. 373396464

Začátky představení: - 19:30 a 17:00 hodin

Leden

- 07. 01. - Holky to chtěj taky (komedie)
- 14. 01. - Asterix, Obelix a Kleopatra – 17:00 h.
- 14. 01. - Dost (thriller USA)
- 21. 01. – Myšák Stuart Little 2 – 17:00 h
- 28. 01. – Království ohně (dobr.) – 17:00, 19:30 h.

Lidový dům Kralovice

- 01. 01. - Ohňostroj – náměstí – 18:00 h.
- 04. 01. - Závěrečná taneční zábava tanečních
- 18. 01. - Ples hasičů
- 25. 01. - I. golfový ples - Podbořánky
- 26. 01. - Dětské divadlo – 14:00

Únor

- 03. 02. – Údolí stínů (válečný)
- 11. 02. – K – 19 stroj (historický thriller)
- 18. 02. – Smradi
- 25. 02. – Minority raport (sci-fi)
- 25. 02. – Doba ledová (animov. pohádka), 17:00 h

- 01. 02. – Brutus
- 09. 02. – Taneční soutěž
- 15. 02. – Ples fotbalistů - Repelent
- 16. 02. – Dětské divadlo – 14:00
- 22. 02. – Ples města – Melodie
- 23. 02. – Divadlo – soubor Kožlany - 18:00
- 08. 03. – Ples růží – Klassic

M. Týnice – tel. 373396410 - otevřeno po-pá 9-15 hod

stálá expozice

- Koncerty:** 22. 01. 2002 – Martinů collegium
12. 02. 2002 – Daniel Wiesner, klavír

Plasy – Konvent – tel. 373/322174 - zavřeno

Kaceřov – zámek - tel. 373332094 - zavřeno

Kult. dům – 18. 01. - diskotéka

Kožlany – Městské muzeum Dr. E. Beneše – tel. 373397333

otevřeno út-ne 9-15:30 hodin

- Sokolovna** – 18. 01. – Sportovní ples - Orchestrion
- každý pátek – diskotéka
- 04. 03. – masopustní průvod obcí

Víte, co je to pokleslá kultura?

Pokud to nevíte, je možno si přečíst v příloze Lidových novin PÁTEK (z 20. 9. 2002), jak tuto formu kultury charakterizoval v interview protagonista TELE TELE Michal Suchánek:

„Zajímá nás, co všechno je možný si dovolit v tomhleto druhu umění.“ ... „Fascinuje mě, že pro mnohý je to tupý, trapný, nízký, ale dívají se na to.“ ... „Samozřejmě, že NOVA brutálně ovlivnila vnímání humoru a kultury u nás vůbec. Ale na druhou stranu, když to šlo tak jednoduše a když se na nás dívá tolik lidí, tak kdoví, jaký vůbec Češi jsou.“

A nakonec jedna veršovaná čtenářská charakteristika:

Tohle TELE TELE, / to si strčte do prdele. / Vkus diváků pokouší/ dva úchylní teplouši.

A ještě – zajímavosti pro Vás

Vyšly tři knížky, které stojí za pozornost

Na podzim roku 2002 vyšly tři publikace, které potěší každého, kdo se zajímá o kulturní a společenský vývoj našeho regionu.

Jan Kumpera:

Řeky a říčky Plzeňského kraje

Vydala agentura Ekostar v Plzni

I když brožurka zahrnuje úplný popis západních a jihozápadních řek, naše kozojedské rybáře, vodáky a vůbec milovníky přírody nejvíce zaujmou kapitoly o povodí Horní Berounky, Střely a Radnického potoka. Text je perfektně dokumentován nejen geografickými a historickými údaji, ale je doplněn i barevnými obrázky a říční kilometráží.

Pozornost si zasluhuje fakt, že autor Dr. Kumpera je profesorem Západočeské univerzity, že je zasvěceným znalcem popisovaných řek a že je navíc aktivním vodákem, který tyto řeky „propádlouval“. Jinými slovy: svěřili jste se do rukou autora vysoce kvalifikovaného.

Karel Foud:

Plzeňsko 1880 – 1950

Vydal Starý most s. r. o. v Plzni

V této obrazové publikaci najde čtenář výběr historických fotografií měst a obcí Plzeňska, Plaska, Kralovicka, Rokycanska, Blovicka, Nepomucka a Přešticka, pořízených v letech 1880 až 1950. Záměrem publikace je umožnit čtenáři, aby nahlédl do období, kdy Plzeňsko procházelo společenskými a kulturními změnami, které se výrazně odrazily ve vzhledu obcí. Zveřejněné fotografie mají nespornou vypovídací hodnotu, která je navíc umocněna obšírnými popisky.

Pokud jde o naše blízké kozojedské okolí, je třeba s politováním konstatovat, že publikace zahrnuje jen Kralovice, Kožlany, Plasy, Chříč, Kaceřov, Liblín a Hedčany.

I. Bukačová – K. Foud – T. Karel – J. Křemenák:

Lidová architektura (okres Plzeň – sever)

Vydal Státní památkový ústav v Plzni

Je obtížné vypočítat na několika řádcích, které jsou pro tuto noticku vymezeny, všechny přednosti této vynikající publikace. Stručně lze konstatovat, že jejím hlavním posláním je poznání urbanistických a stavebních zvláštností jednotlivých lokalit, zjištění nových poznatků o památkově cenných objektech, seznámení s jejich fotografickou, popř. kresebnou dokumentací, ale i – a to v neposlední řadě – posouzení stavu české krajiny v organickém celku všech jejích prvků.

Popis je věnován půdorysu sídel, obytným domům, hospodářským stavbám, vstupním branám a brankám, církevním stavbám i drobným stavebním památkám. V místopisné části najdeme přehled hlavních památkových zón (např. Studená, Nynice, Lhota u Chříče, Jarov, Hlince) a úplný seznam obcí se stavebními památkami. V tomto seznamu jsou uvedeny nejen Kozojedy, ale i Bohy, Borek, Brodeslavy, Břízko, Buček, Čivice, Dřevce, Hodyně, Hedčany, Holovousy, Chříč, Kaceřov, Kopidlo, Koryta, Lednice, Rakolusky, Robčice, Všehrady.

Nelze pochybovat o tom, že práce bude pro kozojedské kulturní noviny trvalým zdrojem inspirace v tematické oblasti lidové stavební kultury.

Všechny tři uvedené knihy jsou zajímavé nejen svým obsahem, ale upoutají i obrazovým vybavením a grafickou úpravou. Těmto přednostem odpovídá i poměrně vysoká cena. Pokud si tyto publikace nebudete chtít koupit - i když cítíte, že o ně máte zájem -, můžete si je vypůjčit v kralovické městské knihovně.

D. Špirková

Z předmluvy Dr. I. Bukačové k publikaci Lidová architektura

Památky lidového stavitelství jsou svěbytným dokladem historického vývoje regionu. Díky různorodé architektuře i konstrukční skladbě poplatné době, etniku, který je stvořil, mají své nezastupitelné místo v mozaice vývoje celého společenství a kultury. Jako mlčenliví svědkové času pamatují zánik baroka i nástup klasicismu, zrušení roboty i počátek průmyslového věku. Byly stavěny z lomového kamene i opracovaných kvádrů, nepálených i pálených cihel, sroubeny z otesaných klád i celých kmenů. Sloužily k bydlení, chovu hospodářských zvířat, uskladnění zemědělských produktů a nářadí. Zvonice odbíjely čas, kapličky a pamětní kříže připomínaly běh pozemského života i jeho konec.

Významné osobnosti Kozojed

Úvod

V roce 2002 uplynulo 650 let od první písemné zprávy o Kozojedech (1352). Po svém 55letém pobytu v obci si kladu otázku, co způsobilo, že se liší od ostatních čistě zemědělských obcí v západních Čechách. Nebyly sídlem vrchnosti ani světské, ani duchovní, aby z toho mohly těžit výhody, neležely ani na křižovatce obchodních cest. Jejich hraniční poloha mezi krajem Rakovnickým a Plzeňským svědčí spíše o opaku. V krašovském panství, kam Kozojedy od počátku patřily, byly však největší obcí. Od r. 1678, kdy celé panství koupil plaský klášter, obec tuto výhodu ztrácí a dostává se na periferii. Na základě nového správního členění po r. 1848 se Kozojedy staly součástí Kralovického okresu na 100 let až do r. 1949. Okrajová poloha obce v rámci okresu a dvě řeky v těsné blízkosti mají vliv na její izolovanost až do počátku první republiky.

Prvním, kdo položil základy ke kulturnímu rozvoji, byl farář Jan Jindřich Marek, liblínský rodák. V době příchodu do Kozojed roku 1832 byl uznávaným spisovatelem. Kozojedští občané se však s jeho spisy, z nichž většina vznikla v kozojedské faře, seznámili teprve 40 let po jeho smrti zásluhou knihovny Hospodářského spolku pro okolí kozojedské v Kozojedech až koncem 19. století. Po něm štafeta řídicích učitelů Kožíšek, Vodák, Vostatek, Matějka (léta 1877 – 1935) konala v obci opravdovou obrozeneckou práci. Zvláště ochotnické divadlo tu mělo úrodnou půdu.

Z osobností 19. a 20. století jsem vybral 12 jmen. Dvě třetiny z nich tvoří kozojedští rodáci, avšak celá polovina z nich prožila svůj produktivní život mimo naši obec. Důležitou úlohu pro kulturnost prostředí sehrála ta třetí třetina. Ať pocházeli z Kanic nebo z Kaznějova, z Liblína nebo z Lubné, prožili podstatnou část svého života v naší obci a svou prací si tu postavili trvalý pomník. Ještě dnes žijí v paměti starších občanů, mladší je znají z vyprávění svých rodičů. Jejich životopisy jsou obsaženy v těchto mých vzpomínkách, abychom si připomněli jejich zásluhy o povznesení naší obce. S druhou polovinou z těch dvanácti jsem se osobně poznal a spolupracoval s nimi.

Jiří Svoboda

(Od příštího čísla budou životopisy vycházet na pokračování)

Píše se v Pamětní knize fary kozojedské (originál v archivu v Plasích, kopie v muzeu v M. Týnici)

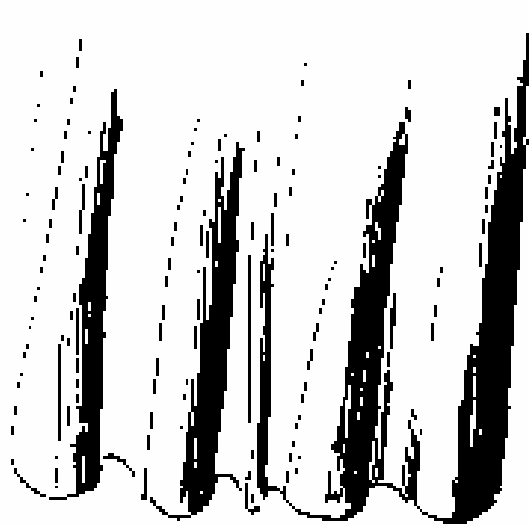
1867

Povětrnost toho roku

Zima roku toho byla mírná a příliš vlhká. Led, který dosti často přikrýval řeku, hned zpět roztál, takže v tomto roce šly ledy 17 krát a voda dosti vysoko pokaždé vystoupila. I na jaře byly zhusta deště, tak že se setba jarní až do května protáhla. Osení, poněvadž vesměs do vlhka přišlo a zpočátku hojných teplých dešťů dostalo, vzklíčilo hojně a slibovalo hojnou žeň, tak, že na jaře radosti se poddal rolník, těše se, že zahojeny budou alespoň z větší části rány dřívějšími nehodami zasazený. Avšak déšť před svatým Janem Nep. byl poslední – a po celé léto nepřišla ani sebemenší rosa. Půda příliš suchá následkem velkého ustavičného vedra, obilí z nouze se vymetalo a zůstalo hluché, kulatina nebyla žádná. Tento rok byl za čas mého zde pobytu nejhorší, po sklizni bylo při skromném farním hospodářství o 100 mandelů méně než vloni a sypání bylo ještě smutnější. Po 20 str. vysetého žita sklídilo se 42 mandelů a vymlátilo 35, a tak to bylo i s ostatními plodinami. Nouze beztoho již neúrodou minulých let velká, vystoupila na nejvyšší stupeň. Odtud se dá vysvětlit to houfné stěhování se do Ameriky – z jediné obce Kozojed odešlo po žních 6 gruntovníků, by si hledali štěstí v jiném dílu světa.

Lidnatost

V letošním roce ubylo duší, na čemž stěhování se do Ameriky největší příčinu nese. Na osadě bylo 1547 duší katolických a 12 Židů. Narozených bylo vesměs 66, a sice manželských chlapců 25, děvčat 31. Nemanželských chlapců 6 a 3 děvčata. Oddavek 17, nejstarší ženich 66, nejmladší 21, nejstarší nevěsta 44, nejmladší 17 let. Zemřelých všech 42 mezi nimi 16 dětí do 4 let, největší stáří 88 let. Bez opatření zemřel 1 v padoucí nemoci, na neštovice 2. Mezi zemřelými 29 mužského a 13 ženského pohlaví. Dítě ke škole patřících v Kozojedech 159, ve Všehrdech 43.

*Žilal je jako kůra: moudřící na tom,
jak dlouho knalo představení; ale jak
dobře bylo zakončeno.*

Silnica.

Helena Štěrbová

Přejeme všem úspěšný nový rok

2003

Vydává Kulturní spolek Kozojedy - Jaroslava Benešová, Helena Štěrbová;

Noviny vycházejí od června 2002 každé dva měsíce, další číslo vyjde 1. 3. 2003.

Poděkování všem, kdo se o vydání tohoto čísla zasloužili.

Budeme rádi, když do našich novin také přispějete. Adresa: J. Benešová, Kozojedy 7.

j.benesova@post.cz

Naše noviny najdete též na internetu na adrese: WWW.SVEB.CZ/OBECKOZOJEDY v nabídce SOUČASNOST.